

УДК 619:616.995.1:636.7/8

Ю.О. ПРИХОДЬКО, докт. вет. наук, професор, чл.-кор. НААН

О.П. ЛАПТІЙ, аспірант

Харківська державна зооветеринарна академія

ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНОГО ПРОЯВУ Й ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНИХ ЗМІН ЗА ДИПІЛІДІОЗУ СОБАК І КОТІВ

За результатами вивчення клінічних симптомів при ураженні дипілідіями 24 безпритульних собак і 12 котів у них було встановлено анемію, кахексію, блювоту, діарею. Зареєстровано випадки загибелі 7 собак і 3 котів, у яких під час розтину виявлено характерні патолого-анатомічні зміни.

Безпритульні собаки й коти є джерелом збудників різноманітних заразних захворювань, у т. ч. такого гельмінтозу, як дипілідіоз [3, 5]. У свою чергу цей гельмінтоз є загрозою для здоров'я людини, оскільки належить до групи гельмінтозооантропонозів [1, 4].

Інтенсивне ураження тварин дипілідіями призводить до розвитку тяжких клінічних ознак, а в деяких випадках – і до загибелі тварини [2, 6].

Мета роботи – вивчити клінічні ознаки у хворих і патолого-анатомічні зміни – у загинувших тварин за спонтанного дипілідіозу в умовах притулку КП «Центр поводження з тваринами» (Харків).

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Дослідження проводилось упродовж серпня – грудня 2013 р. За цей період було обстежено 124 тварини – 81 собаку й 43 коти – віком від 2 місяців до 10 років. Майже всі тварини – безпородні та метиси.

Матеріалом для досліджень були 124 проби фекалій м'ясоїдних тварин (собак і котів). За результатами копроскопічних і копроовоскопічних досліджень було підтверджено діагноз на дипілідіоз у 24 собак і 12 котів (29% загальної кількості досліджених тварин). Тварин поділили на вікові групи з метою подальшого дослідження за проявом клінічних ознак захворювання та (у разі загибелі) для встановлення патолого-анатомічних змін у загинувших тварин.

В усіх вищезазначених собак і котів з метою виявлення члеників і коконів

збудника для підтвердження діагнозу було проведено прижиттєві копроскопічні дослідження методами гельмінтоскопії та Фюлеборна.

У разі загибелі тварин обов'язково здійснювали патолого-анатомічний розтин трупів. Звертали увагу на стан морфологічних змін кишечника, особливо слизової оболонки, печінки та селезінки. Фотофіксацію проводили за допомогою фотоапарата Canon G-15.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У собак і котів притулку КП «Центр поводження з тваринами» за допомогою методу гельмінтоскопії постійно візуально виявляли членики збудника *Dipylidium caninum*. Зрілі членики ма-

ли характерну морфологічну структуру у формі огіркового насіння, матка – у вигляді коконів, які містили від 6–8 до 20 дрібних зрілих яєць сірого кольору. Ступінь інтенсивності за кількістю члеників визначити було неможливо.

Дослідженнями за методом Фюлеборна встановили низький і високий ступені інтенсивності дипілідіозу. За слабкої інвазії у пробі виявляли 1–2 кокони, за сильної – до 5–6 коконів. У разі слабкої інвазії хвороба мала безсимптомний перебіг.

За сильної інтенсивності інвазії у тварин спостерігали погіршення апетиту чи анорексію, пригнічення, виснаження або кахексію, гіперемію кон'юнктиви, яка пізніше ставала анемічною з ціанотичним відтінком, частково розвивалась іктеричність кон'юнктиви. Слизова оболонка ротової порожнини була вкрита в'язким слизом, на язика – сірий або білий наліт. Запах із ротової порожнини солодкуватий, затхлий, дещо гни-

Рис. 1. Кахексія у собаки за дипілідійної інвазії

Рис. 2. *Dipylidium caninum* у рідкому калі

Рис. 3. Ознаки блошиного дерматиту в собаки

Рис. 4. Катарально-геморагічне запалення слизової оболонки кишечника

Рис. 5. Катарально-геморагічне запалення кишечника, наявність гельмінтів у просвіті

Рис. 6. Членики дипілідій у просвіті кишечника

Рис. 7. Дипілідії

Рис. 8. Стробіла огіркового цїп'яка

лісний. Відзначали пронос із домішками слизу та фрагментами стробіл дипілідій. Блювотні маси змішані зі слиною, а при повторній блювоті – з жовчю. Блювання супроводжувалося анемією слизових оболонок, зниженням рухової активності тварини, загальною слабкістю, частим серцебиттям. Перед блювотою спостерігалися нудота, гіперсалівація, глибоке тахіпное,

неспокійний стан. Фіксували спотворений апетит (поїдання підстилки із сінчи соломи), анемічність слизових оболонок ротової порожнини, у деяких випадках – іктеричність, більш виражену на склері. При пальпації шлунка й кишечника через черевну стінку виникала больова реакція, сама стінка була напружена, здута, іноді виникали судоми (рис. 1, 2).

Спостерігали ознаки блошиного дерматиту в ділянці живота, кореня хвоста, уздовж попереку, локальні алопеції та свербіж шкіри (рис. 3).

Внаслідок частої блювоти у тварин розвивалася дегідратація. Зовнішньою ознакою цього було зниження тургору шкіри. У перервах між нападами блювоти наставало деяке поліпшення стану, але тварини зберігали характерну позу – вигинали спину, підтягували живіт і задні кінцівки.

Починаючи з п'ятої доби захворювання серед тварин дослідної групи із клінічними проявами дипілідіозу загинули 7 собак і 3 коти. У всіх випадках проводили патолого-анатомічний розтин трупів, результати якого наведено в табл. 1.

У результаті розтину було виявлено такі патолого-анатомічні зміни: висна-

Таблиця 1 – Результати досліджень патолого-анатомічних змін за дипілідіозу серед собак та котів КП «Центр поводження з тваринами»

Вік тварин	Кількість тварин	Патолого-анатомічні зміни трупів			
		кахексія	анемія слизових оболонок	катарально-геморагічне запалення кишечника	гельмінти у просвіті кишечника
Собаки					
2–6 міс.	2	2	2	2	1
6–12 міс.	3	2	3	3	1
1–5 років	1	0	1	1	1
5–10 років	1	1	1	1	0
Всього	7	5	7	7	3
Коти					
2–6 міс.	2	1	2	2	2
1–5 років	1	1	1	1	1
Всього	3	2	3	3	3

Таблиця 2 – Результати досліджень клінічних ознак за дипілідіозу собак і котів в умовах КП «Центр поводження з тваринами»

Вік тварини	Кількість тварин	Симптоми захворювання						
		членики у калі	блошиний дерматит	анорексія, кахексія	діарея	блювота	анемія	судоми
Собаки								
2–6 міс.	9	0	7	9	9	7	9	5
6-12 міс.	6	0	5	6	6	5	6	3
1–5 років	3	1	1	3	3	3	3	1
5–10 років	4	4	2	3	4	2	4	0
Більше 10 років	2	2	1	2	2	2	2	1
Усього	24	7	16	23	24	19	24	10
Коти								
2–6 міс.	5	0	5	5	5	4	5	2
6-12 міс.	3	2	3	3	3	2	3	1
1–5 років	2	1	0	2	2	2	2	0
5–10 років	1	0	1	1	1	1	1	0
Більше 10 років	1	1	0	1	0	1	1	0
Всього	12	4	9	12	11	10	12	3

женість трупів, анемія слизових оболонок, жовтяничність шкіри, катарально-геморагічне запалення тонких кишок (рис. 4, 5, 6). Результати досліджень клінічних ознак наведено в табл. 2.

У всіх випадках у загинувших собак і котів у просвіті кишечника знаходили збудників *Dipylidium caninum* – поодиноких або у вигляді клубків (рис. 7, 8). Під час розтину кишечника виявляли також інші види гельмінтів – токсокари, унцинарії, трихуриси.

За результатами досліджень клінічних ознак і патолого-анатомічних змін у тварин було встановлено наявність анорексії, кахексії, діареї різного ступеня тяжкості, блювоти, ознак анемії, судом і катарально-геморагічного запалення шлунка й кишечника. Ці дані збігаються з даними Н.І. Зрячкіна, А.В. Будковської, В.А. Сидоркіна [2, 3, 6].

При захворюванні на дипілідіоз тварина відмовлялася від корму в результаті неспокою, свербіж, спричиненого блохами, а також болю в животі через підвищену моторику кишечника, викликану рухами гельмінтів.

Анемія, як правило, має вторинний характер і може бути постгеморагічною, гемолітичною, аліментарно-токсичною. У випадку з дослідними тваринами спостерігали анемію внаслідок токсичної дії гельмінтів на організм тварин та відмови від корму.

За дипілідіозу діарея виникала через рух гельмінтів у кишечнику й травмування його слизової оболонки. Під час постійної діареї у тварини, як правило, відбувалася дегідратація – одна з причин загибелі від гіповолемічного шоку.

За дипілідіозної інвазії блювотиння найчастіше мало вигляд білої слинної піни. Гельмінти при великій їх кількості в кишечнику потрапляли в шлунок, переміщуючись, пошкоджували його слизову оболонку, викликаючи своїми продуктами життєдіяльності блювоту, яка подеколи неодноразово повторювалася. Велика кількість гельмінтів у кишечнику призводила до його обтурації або розриву стінки. На наш погляд, блювота могла бути пов'язана з токсичною дією гельмінтів на організм тварини.

Кахексія у тварин виникала не тільки

через те, що вони відмовлялися від корму внаслідок порушення функції органів травлення, а ще й тому, що гельмінти в організмі тварини викликали інтоксикацію.

Тонічні судоми (повільне тривале скорочення м'язів) без втрати умовних рефлексів були зафіксовані в одному випадку в 3-місячного кошеняти.

Катарально-геморагічний гастроентерит супроводжувався гіперемією слизової оболонки (поверхнєве запалення), підслизового шару та інших шарів стінки (глибоке запалення), появою катарального, а відтак геморагічного ексудату, локальних крововиливів, іноді – здуття шлунка й кишечника. Спостерігалася виражена дистрофія епітелію з гіперсекрецією слизу, який, змішуючись з ексудатом, вкривав слизову оболонку сіро-коричневими мутними згустками. Катарально-геморагічне запалення кишечника з наявністю ексудату було виявлено у всіх трупах тварин.

ВИСНОВКИ

1. Здійснено копроскопічні дослідження проб фекалій 81 собаки. Виявлено членики й кокони збудника дипілідіозу в 24 тварин, або в 29,6 %.

2. При дослідженні проб фекалій 43 котів було встановлено інвазованість дипілідіозом у 12 тварин (27 %).

3. Безпритульні тварини, уражені дипілідіозом із сильним ступенем інтенсивності інвазії, мали такі клінічні ознаки: пригнічення, анорексія, виснаження або кахексія, блошиний дерматит, діарея, блювота, спотворений апетит, анемія, у деяких випадках – іктеричність, біль у животі, здуття, іноді судоми.

4. Найбільш характерні патолого-анатомічні зміни при розтині трупів тварин, хворих на дипілідіоз, – наявність збудників у просвіті кишечника, кахексія, анемія слизових оболонок, катарально-геморагічне запалення кишечника.

СПИСОК

ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Архипов И.А.** Гельминтозы собак и кошек в крупных мегаполисах России / И.А. Архипов, Д.А. Авданина, С.В. Лихотина // Ветеринария. – 2006. – № 3. – С. 33–38.
2. **Будковской А.В.** Паразитарные заболевания собак при разных типах содержания и назначения и усовершенствование терапии гельминтозов: дис. ... канд. вет. наук / А.В. Будковской. – М., 2005. – 149 с.
3. **Зрячкин Н.И.** Гельминтозы (патогенез, клиника, диагностика, лечение, диспансеризация и профилактика): Учебно-методическое пособие / Н.И. Зрячкин // СГМУ. – Саратов, 2006. – 26 с.
4. **Зубарева И.М.** Основные гельминтозы домашних плотоядных в крупных городах. На примере г. Новосибирска: дис. ... канд. вет. наук / И.М. Зубарева. – Новосибирск, 2001. – 176 с.
5. **Новикова Т.В.** Эндопаразитозы городской популяции собак и кошек / Т.В. Новикова, Э.М. Машава, Е.Ю. Лабутина // Ветеринария сельскохозяйственных животных. – 2007. – № 4. – С. 22–24.
6. **Сидоркин В.А.** Кишечные гельминтозы собак г. Саратова / В.А. Сидоркин, Л.М. Кашковская, А.В. Горбунов // Ветеринария. – 2008. – № 4. – С. 30–32.

Одержано 7.04.2014

Особенности клинического проявления и патолого-анатомических изменений при дипилидиозе собак и кошек. Ю.А. Приходько, Е.П. Лаптий

В результате изучения клинических симптомов при дипилидиозе 24 бездомных собак и 12 кошек были установлены анемия, кахексия, рвота, диарея. Отмечались случаи гибели 7 собак и 3 кошек, у которых при вскрытии выявлены характерные патолого-анатомические изменения.

The particularly clinical symptom and pathological alteration by dipylidiosis dogs and cats. Yu. Prykhodko, O. Laptiy

The clinical symptoms by dipylidiosis 24 stray dogs and 12 cats: anemia, cachexia, vomiting, diarrhea was studied. Cases of mortality 7 dogs and 3 cats, which the autopsy revealed the characteristic pathological changes was established. ☹

